

Павлова Таисия Петровна, педагог-библиотекарь, МБУ ДО “Центр народной педагогики
им.К.С.Чиряева” Верхневиллюйский улус с.Оросу

Сценарий мероприятия “Олонхо ыллыктарынан айан”

“Олонхо ыллыктарынан айан”- интеллектуальной оонньуу сценарийа.
(орто сүһүөх оҕолоругар)

Кириитэ

2005 сыллаахха уһулуччу суолталаах түгэн буолан ааспыта. Ити сыл саха норуотун култууратын, наукатын, историятын биир улахан ситиһиитинэн биһиги эпоспыт – олонхо Аан дойдутааҕы ЮНЕСКО тэрилтэтин саамай үрдүк билиниитин ылбыта. Ол курдук, саха норуотун героической эпоһа – олонхо киһи-аймах тылынан уонна өйүнэн айбыт култуурнай нэһилиэстибэлэрин чулуу айымньыларын испииһэгэр киирбитэ.

2022 сылы Российской Федерация президиэнэ Россия норуоттарын култуураларын нэһилиэстибэтин сылынан анаабыта саха сиригэр дирин суолталаах.

Олонхо – саха норуотун героической эпоһа. Саха норуотун героической эпоһа – норуот тылынан уус-уран айымньыларыттан биир саамай чулуулар буолар. Олонхо саха норуотун былыр-былыргыттан сайдан кэлбит историятын, философиятын, итэҕэлин ураты ис хоһоонун сөнөрдөн илдьэ кэлбит айымньыта буолар.

Омук сайдар тирэҕэ - тылынан уус-уран айымньыта. Норуот педагогикатын үгүс ньымата, саха уус-уран тыла олонхоҕо сөнөн сылдьар. Олонхону оҕо тылын сайыннараарга, сирдээх майгыга иитэргэ туһаныллар. Ханнык баҕарар уопастыба төрүт култууратыгар уонна норуот педагогикатыгар олобуран, ситиһиилээх киһини иитэр. Үүнэр көлүөнэ төрөөбүт култууратыгар тирэҕирэн, киһи-аймах ытык өйдөбүллэрин өйдүүр, ытыктыыр буола улаатарыгар норуот педагогиката олук ууар.

Этнопедагогиканы төрүттээбит академик Г.Н.Волков олонхону үрдүктүк сыаналаан, саха духуобунай олоҕун-дьаһаҕын түмэн көрдөрөр сүдү айымньытынан билинэрэ уонна олонхо саханы Саха онорбутун тоһоҕолоон бэлиэтээбитэ (“...олонхо...воспитал народ страны Саха”).

Ороһутааҕы норуот педагогикатын түмэлин төрүттээбит академик К.С.Чиряев “ Олонхо педагогиката” диэн ньыманы туһаммыта уонна олонхо иитэр-үөрэтэр кыаҕын чинчийэн күннээҕи олоххо туһанар наадатын ыйбыта.

Тоҕоостооҕо: Билинни телевизор, компьютер, куйаар ситимин үйэтигэр оҕо бэйэтин омугун културатын, үгэһин билэрэ аҕыйаан турар. Оҕону кыра эрдэҕиттэн кэрэҕэ тардыы, сири-дойдуну, айылҕаны, бэйэ төрөөбүт кырыһын таптыырга үөрэтии уонна уһуйуу – биһиги улахан дьон, дьиэ кэргэн сорукут. Оҕо кыра эрдэҕиттэн бэйэтин төрөөбүт тылын, култууратын, искусствотын билбэт буоллаҕына, норуот ис дууһатын өйдүүрүгэр ыарахан буолар. Мантан сирдэтэн аныгылыы ньыманан оскуола оҕолоругар анаан олонхоҕо, өбүгэ олоҕор-дьаһаҕар аналлаах оонньуу онордубут.

- Сыала, соруга:** - Олонхо саха норуотун киэн туттуута, баайа буоларын өйдөтүү;
- Оонньуу нөҕүө сахалыы тыынна, сиргэ-майгыга иити-үөрэтии;
- Оҕо кэтээн көрөр, толкуйдуур, истэр, көрөр дьоһурун сайыннарыы;

Оонньуу хаамыта

Оҕолор икки хамаандаҕа арахсаллар, аат толкуйданаллар, хамандыыр талаллар. Оонньуу биэс бөлөххө арахсар. Хас биирдии бөлөххө 5 ыйыты баар буолар. Хамаанда биэс бөлөхтөн

бири талар уонна ханнык ыйытыга эппиэттиир нүөмэрин этэр. Сөпкө эппиэттэбит хамаанда 1 балл бэриллэр. Оонньуу түмүгэр элбэх баллаах хамаанда кыайыылаах тахсар.

1 бөлөх “Улуу олонхоһуттар”

Ыйытылар:

1. “Дьулуруйар Ньургун Боотур” олонхону ким суруйбутай? (*П.А.Ойуунускай*)
2. Амматтан төрүттээх суруйааччы, олонхоһут ким диэний? (*В.М.Новиков-Күннүк Урастыыран*)
3. “Эрчимэн Бэргэн”, “Үс Бухатыыр” олонхолору ким суруйбутай? (*Сергей Васильев-Борогонская*)
4. “Дьулуруйар Ньургун Боотур” олонхону ким грампластинакка ыллаан уһуллубутай? (*Гаврил Колесов*)
5. Сунтаартан төрүттээх биллиилээх олонхоһут? (*Сергей Зверев-Кыыл уола*)

2 бөлөх “Олонхо геройдара”

1. Уот Уһутаакы диэн кимий? (*Абааһы биһин атамаана*)
2. Үрүмэччи манан аттаах герой аата? (*Үрүг Уолан бухатыыр*)
3. Туналҕаннаах ньуурдаах, тоҕус былас суһуохтаах, кэрэ дьүһүннээх кимий? (*Туйаарыма Куо*)
4. Дьулуруйар Ньургун Боотур кими кэргэн ыларый? (*Кыыс Ньургун бухатыыр*)
5. Олонхоҕо сорукка сылдыар эдэр киһи ким диэн ааттанарый? (*Сорук-боллур*)

3 бөлөх “Олонхо дойдута”

1. Олонхо хас дойдулааҕый? (*Үс*)
2. Үс дойдуну туох ситимнирий? (*Аал Луук Мас*)
3. Аал Луук Мас хас салаалааҕый? (*Абыс*)
4. Аал Луук Маска ким олороруй? (*Аан Алахчын*)
5. Үрүг Аар Тойон ханна олороруй? (*Үөһээ дойдуга*)

4 бөлөх “Туттар маллар”

1. Ытар тэрил? (*Ох*)
2. Аты баайар мас? (*Сэргэ*)
3. Ат самытыгын бүрүйэр ойуулаах, оһуордаах танас? (*Чанпараах*)
4. Ойуун кыыраыгар охсон тыаһатар тэрилэ? (*Дүгүр*)
5. Айыы Умсуур удаҕан Ньургун Боотурга аптаах тугу биэрбитэй? (*Аптаах кымньыы*)

5 бөлөх “Өс хоһооно, таабырыннар”

1. Киһи тыла... (*Ох*)
2. Уу да ылбат, уот да сибэст баар үһү? (*Муус*)
3. Балаҕан үрдүгэр кэлтэгэй хамыйах сытар үһү? (*Бий*)
4. Атаҕа суох барбыт, төрдө суох үүммүт? (*Хайа*)
5. Отонноотоххо... (*Оноойук туолар*)

Түмүк: Дьүүлүүр сүбэ хамаандалар хастыы балл ылбыттарынан түмүк таһаараллар, кыайыылаахтары наҕараадалаһын.